

Mirosława Wielopolska-Szymura

Dwójka - radio z kulturą : o kulturotwórczej misji Programu II Polskiego Radia : Ujęcie monograficzne

---

Media – Kultura – Komunikacja Społeczna 12/4, 51-67

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosława Wielopolska-Szymura

Wydział Nauk Społecznych

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Dwójka - radio z kulturą. O kulturotwórczej misji Programu II Polskiego Radia.

Ujęcie monograficzne

Słowa kluczowe: Program II Polskiego Radia, Dwójka, funkcja kulturotwórcza, audycje kulturalne, radio publiczne, historia Programu II

Key words: Polish Radio Program II, Dwójka, cultural function of radio, cultural broadcasts, public radio, history of Program II

Kulturotwórczą rolę Programu II Polskiego Radia warto poddać analizie, głównie ze względu na moment, w którym refleksję tę podejmuję – w 2017 roku odbędą się obchody 80 lat istnienia drugiej anteny Polskiego Radia. Rozważania nad kulturotwórczą funkcją przekazu radiowego wywodzę z podziału funkcji prasy. Funkcje masowych środków przekazu doczekały się wielu klasyfikacji¹, wspominając chociażby klasyfikację Ireny Tetelowskiej (informowanie, kształtowanie opinii, dostarczenie rozrywki), Michała Szulczewskiego (funkcja organizatorska, propagandowa, wychowawcza, rozrywkowa), Henka Prakkego (informacyjna, komentująca, rozrywkowa, socjalizująco-organizatorska), Kazimierza Młynarza (informacyjna, organizatorska, wychowawcza, rozrywkowa). W mojej ocenie jednak dotychczasowe klasyfikacje na ogół nie wskazywały na kulturotwórczą funkcję mediów, pomijając ten ważny obszar ich działalności. Zanim skoncentruję się na monograficznym opisie samej rozgłośni radiowej, chciałabym wskazać trzy wymiary funkcjonalne (obszary działalności), w których, według mnie, przejawia się kulturotwórcza funkcja radia²:

1. Upowszechnianie kultury – stwarzanie/umożliwianie dostępu do istniejących dzieł kultury. Rozgłośnie radiowe upowszechniają kulturę:

a) w wymiarze technologicznym – pierwotnie fale radiowe czy współcześnie także Internet to niezbędny warunek udostępniania kultury w formie programów i innych form rozpowszechniania; na technologię upowszechniania składa się radiowy system nadawczo-odbiorczy, rejestracja dźwięków, zastosowanie

---

¹ W. Pisarek, *O mediach i języku*, Kraków 2007, s. 28 i n.

² Zagadnienia te opisywałam już wcześniej. Zob. M. Wielopolska-Szymura, „Radiowy Dom Kultury” – o kulturotwórczej i edukacyjnej roli radia, w: *Radio w cyfrowym świecie. Regionalne rozgłośnie radiowe*, red. M. Łyszczarz, M. Sokołowski, Olsztyn 2016, s. 104–105. Zob. także nieco zbliżony podział obszarów działalności w ramach polityki kulturalnej zaproponowany w pracy: S. Krzemień-Ojak, A. Ziemilski, *Wiedza o polityce kulturalnej. Próba typologii problemów*, Warszawa 1984.

nośników i formatów cyfrowych wykorzystanych do archiwizacji i rozpowszechniania audycji (streaming, podcasty), radiowe wydania fonograficzne, strony internetowe itp.;

- b) w wymiarze programowym – to odpowiednie formatowanie stacji radiowej i zawartości audycji, które powinny uwzględniać wiadomości kulturalne, relacje z wydarzeń artystycznych, prezentowanie dzieł literackich i z innych dziedzin sztuki na antenie i stronach internetowych rozgłośni, rozmowy z twórcami i krytykami różnych dziedzin twórczości artystycznej i inne formy upowszechniania dzieł artystycznych.

2. Edukacja kulturalna – którą, według Andrzeja Szpocińskiego, „stanowi zespół działań stwarzających szanse dostępu do wytworów kultury i umożliwiających nabywanie kompetencji niezbędnych do ich interpretacji”³. Kwestia dostępu do kultury została omówiona w poprzednim punkcie, gdyż w mojej ocenie udostępnianie kultury jest działaniem niezależnym od edukowania w jej zakresie. Radiową edukację kulturalną zapewniają programy dostarczające odbiorcom treści kulturalnych, dzięki którym zwiększałyby się ich kompetencje kulturowe. Kompetencje kulturowe, według cytowanego autora, stanowią „zasób wiedzy o kulturze i obowiązujących w niej kodach (konwencjach)”⁴ i składają się na nie: wiedza o zjawiskach minionych i aktualnych z dziedziny kultury (erudycja), umiejętności interpretacji przekazu artystycznego (warsztat) oraz obycie z dziełami sztuki, czyli ich familiaryzacja jako efekt systematycznego i aktywnego uczestnictwa w kulturze⁵. Uczestnictwo w kulturze, zdaniem Jana Grada, to z kolei „przejawianie odpowiedniej aktywności w ramach zinstytucjonalizowanego »życia kulturalnego«. Instytucjonalny system kultury (wedle terminologii socjologicznej) powołany bowiem został do upowszechniania uczestnictwa w kulturze”⁶. To tylko wybiórczo przywołane definicje opisywanych zjawisk i są jedynie punktem wyjścia do omówienia roli radia w edukacji kulturalnej.

3. Twórczość artystyczna – radio prowadzi bądź umożliwia działalność twórczą, a najczęstsze formy tej działalności to orkiestry i chóry radiowe, transmisje wykonawców wokalnych i instrumentalnych ze studia radiowego lub z innych sal koncertowych, scena kabaretowa, tworzenie audycji według klasycznych form radiowych, takich jak dokument, reportaż, słuchowisko czy teatr radia; ponadto oprawa dźwiękowa audycji, organizacja konkursów w różnych dziedzinach twórczości artystycznej czy zamawianie oryginalnych dzieł na potrzeby emisji radiowej.

Spektrum działalności kulturotwórczej Dwójki jest szerokie i zostanie omówione w dalszej części rozważań. W praktyce wszystkie powyższe funkcje przenikają się i są realizowane równolegle, dlatego takie modelowe rozróżnienie funkcji można czynić głównie na potrzeby rozważań teoretycznych. Warto też zauważyć, że powyższe funkcje powodują ważne konsekwencje po stronie

³ A. Szpociński, *Edukacja kulturalna i uczestnictwo w kulturze*, w: *Kultura polska w dekadzie przemian*, red. T. Kostyrko, M. Czerwiński, Warszawa 1999, s. 153.

⁴ Tamże, s. 154.

⁵ Tamże, s. 166.

⁶ J. Grad, *Badania uczestnictwa w kulturze artystycznej w polskiej socjologii kultury*, Poznań 1997, s. 53.

odbiorców audycji – dają im możliwość uczestnictwa w kulturze. Warunkiem uczestnictwa w kulturze i edukacji kulturalnej jest bowiem dostęp do dóbr kultury, a ten jest zapewniany dzięki treściom kulturalnym zawartym w audycjach radiowych. W ten sposób radio przyczynia się do demokratyzacji kultury.

Dwójka od momentu powstania, ze względu na charakter programowy, w większym stopniu niż Program I pełniła misję kulturotwórczą. Słusznie zauważa Maryla Hopfinger, że „Radio [...] i wszystkie te wynalazki, które do dzisiaj są podstawą ważnych praktyk komunikacyjnych, rozwijały się pod urokiem sztuki, w jej paradygmacie”⁷. Format stacji radiowej jest podstawowym impulsem selekcji treści i doboru gatunków audycji radiowych⁸. Determinuje on funkcje audycji, zatem format „kultura” (ang. *culture*) lub „muzyka klasyczna” (ang. *classical music*) sprzyja kulturotwórczej funkcji radia, natomiast formatowanie oparte na regule przykładowo *top 40* czy „współczesne hity” (ang. *contemporary hits*) będzie determinowało funkcję rozrywkową rozgłośni.

Współcześnie kulturowy przekaz radia⁹ pozostaje domeną rozgłośni publicznych. Stało się tak w wyniku przemian o ogólnoświatowym zasięgu, które dokonały się w radiofoniach poszczególnych państw¹⁰. Należy do nich przede wszystkim pojawienie się formatów radiowych, najpierw w USA, później w Europie, oraz komercjalizacja rozgłośni europejskich na skutek deregulacji rynków medialnych. Warto zatem prześledzić drogę funkcji kulturotwórczej na przestrzeni lat w Programie II PR.

Dwójka – radio z kulturą

Powstanie Programu II Polskiego Radia datuje się na 1 marca 1937 roku¹¹. Stacja nadawcza Warszawa II rozpoczęła nadawanie na falach średnich 216,8 m tego dnia o godzinie 13.10, chociaż audycja próbna została wyemitowana 22 lutego 1937 roku. Stację i maszt umieszczono na Forcie Mokotowskim, przy ul. Raławickiej 99, natomiast studia spikerowskie i studio orkiestralne zlokalizowano przy ul. Zielnej 25. Audycje nadawano przez kilka godzin po południu, a od 12 kwietnia przygotowywano także audycje nocne, które rozpoczynały się o godzinie 23.00, gdy transmisję kończył ogólnopolski program Warszawa I, nadawany ze stacji w Raszynie. U schyłku 1937 roku audycje Programu II

⁷ M. Hopfinger, *Sztuka i komunikacja: sygnały zmian całej kultury*, w: *Nowe media w komunikacji społecznej XX wieku. Antologia*, red. M. Hopfinger, Warszawa 2005, s. 449.

⁸ Zob. G. Stachyra, *Gatunki audycji w radiu sformatowanym*, Lublin 2008, s. 31–33.

⁹ O kulturowym przekazie radia wielokrotnie pisała Elżbieta Pleszkun-Olejniczakowa. Zob. na przykład E. Pleszkun-Olejniczakowa, *Kulturowy przekaz radia*, w: *Radio i społeczeństwo*, red. G. Stachyra, E. Pawlak-Hejno, Lublin 2011, s. 225–242.

¹⁰ Zob. S. Jędrzejewski, *Radio publiczne w Europie*, Warszawa 2015.

¹¹ Zob. M.J. Kwiatkowski, *Narodziny Polskiego Radia. Radiofonia w Polsce w latach 1918–1929*, Warszawa 1972; tenże, *Kulisy radia*, Warszawa 1973; tenże, „*Tu Polskie Radio Warszawa*”, Warszawa 1980; tenże, *Wrzesień 1939 w warszawskiej rozgłośni Polskiego Radia*, Warszawa 1984; S. Miszczak, *Radiofonia i telewizja w świecie 1920–1970*, Warszawa 1971; *Polskie Radio w czasie II wojny światowej*, red. A. Budzyński, K. Jasiewicz, Warszawa 2015.

nadawano przez pięć godzin na dobę w ramach kilku wejść antenowych: w tygodniu w godzinach 13.00–16.15, 18.00–20.00, 22.00–24.00, w soboty do 1.00, w niedziele natomiast w godzinach 15.00–17.00 i 22.00–1.00. W pierwszym roku istnienia rozgłośni wyprodukowano w niej 3616 audycji, a w kolejnym już 5449 programów. Antena Warszawa II została pomyślana jako kanał regionalny i była odbierana w stolicy oraz w odległości kilkudziesięciu kilometrów od niej, chociaż już w 1939 roku jej sygnał obejmował zasięgiem 50% powierzchni Polski oraz 60% ludności kraju.

Program przygotowano z myślą o publiczności wielkowiejskiej, oczekującej rozrywki na wysokim poziomie. Rozgłośnia tworzyła i nadawała własne programy, w niewielkim stopniu (najmniejszym spośród pozostałych rozgłośni, także regionalnych) retransmitując audycje innych anten Polskiego Radia. Ponad połowę czasu antenowego Warszawy II wypełniała muzyka; radio stało się anteną szczególnie promującą młodych kompozytorów oraz muzykę awangardową, a ponadto otworzyło się na muzykę ludową, z czasem także na jazz. Czas antenowy zapelniały audycje przygotowywane przez Wydział Muzyczny, Wydział Literacki, Wydział Oświatowy i Wydział Aktualności, wspólne dla obu warszawskich rozgłośni – Warszawy I (późniejszego Programu I) i Warszawy II. Koncerty, słuchowiska, odczyty i pogadanki, a także pierwsza audycja dla dzieci, były przygotowywane przez wybitne osobistości świata kultury, by wymienić chociażby Jeremiego Przyborę, Tadeusza Bocheńskiego, Jerzego Rolanda, Zenona Kosidowskiego, Witolda Hulewicza, Edmunda Rudnickiego, Jana Parandowskiego, Romana Jasińskiego i wielu, wielu innych.

Nadawanie programów Polskiego Radia przerwał wybuch II wojny światowej. Mimo że ówczesny dyrektor Polskiego Radia, Konrad Libicki, nakazał zaprzestanie emisji, pracownicy Warszawy II nie zrezygnowali ze swych cyklicznych audycji, chociaż z powodu działań wojennych nie udało się utrzymać ramówki bez zmian. Stacja Warszawa II działała do 23 września 1939 roku, czyli do dnia zbombardowania rozgłośni, która od 7 września była jedyną aktywną warszawską stacją. Najistotniejsze stały się komunikaty i programy informacyjne, nadawane także w językach obcych (po niemiecku, angielsku i węgiersku). Antena wślawiła się transmisją przemówień Stefana Starzyńskiego, nadawano komunikaty o bombardowaniach i inne ważne informacje na temat broniącej się stolicy oraz doniesienia z zaatakowanego kraju.

Program II PR reaktywowano po wojnie, 3 października 1949 roku. Według nowej koncepcji ideologicznej został on, jak pisano w tygodniku „Radio i Świat” z 3 października 1949 roku,

[...] przeznaczony do informowania, w większym stopniu niż program centralny, o codziennych zagadnieniach życia klasy robotniczej i mas chłopskich, o ich osiągnięciach i bolączkach, o walce o usprawienie i racjonalizację produkcji, o pochodzie wsi do nowych, wyższych form gospodarczych¹².

¹² „Radio i Świat”, wyd. z 3 października 1949 roku, za: *Program II nadaje! – ważny moment w historii Polskiego Radia*, [online] <<http://www.polskieradio.pl/39/156/Artyku/946190,Program-II-nadaje-%E2%80%93-wazny-moment-w-historii-Polskiego-Radia>>, dostęp: 10.12.2016.

Jednocześnie w artykule tym podkreślono, że „zbyt krzykliwe utwory muzyki jazzowej miały być usunięte z obu programów”¹³. O tym, że te robotniczo-chłopskie treści pojawiały się w stacji, świadczą ramówki publikowane na łamach ówczesnej prasy polskiej, także wspomnianego tygodnika „Radio i Świat”. Znajdujemy tam między innymi programy, w których zamieszczano cykle wykładów na różne tematy, na przykład *Wszechnica Radiowa – Historia ruchu robotniczego* lub *Wszechnica Radiowa – Podstawy ekonomii*¹⁴. Mimo obecności treści indoktrynacyjnych, w powojennej ramówce Dwójki¹⁵ nadal ważne miejsce zajmowała muzyka, a także programy literackie oraz kulturalne.

Z rozgłośnią związanych było wiele wybitnych osobistości świata artystycznego, między innymi Henryk Bardijewski, Aleksander Bardini, Andrzej Chłopecki, Marian Domański, Aniela Jasińska, Elżbieta Markowska, Andrzej Mularczyk, Wiesław Myśliwski, Kazimierz Orłoś, Edward Pałasz, Karol Stromenger, Władysław Terlecki, Jan Weber, Antoni Wit, a także wielu z nadal żyjących przedwojennych pracowników rozgłośni. W Dwójce utworzono Studio Eksperymentalne Polskiego Radia (1 listopada 1957 roku), czwarte na świecie studio muzyki elektronicznej, w którym tworzyli Józef Patkowski, Krzysztof Penderecki, Bogusław Schaeffer, Ryszard Szeremeta czy Eugeniusz Rudnik¹⁶. Kompozytorzy rekomendowani przez Dwójkę, między innymi Witold Lutosławski, Tadeusz Baird, Krzysztof Penderecki, Romuald Twardowski, Aleksander Lasoń i Eugeniusz Knapik, regularnie zdobywali nagrody bądź wyróżnienia w ramach Międzynarodowej Trybuny Kompozytorów.

W latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku w Dwójce, oprócz tradycyjnie klasyki i jazzu, pojawiła się muzyka rockowa, co – jak na dotychczasowy profil radia – było dosyć nietypowym przedsięwzięciem. Rock w różnych odmianach zagodził w 1982 roku w audycji *Wieczór Płyty* Tomasa Szachowskiego¹⁷, która przyciągnęła do rozgłośni młodszych słuchaczy, urodzonych w latach siedemdziesiątych. Drugim gospodarzem programu został Tomasz Beksiński, wtedy nieznany, później legendarny dziennikarz muzyczny, prowadzący także w Dwójce audycję *Romantycy Muzyki Rockowej*; z czasem obie propozycje programowe stały się wizytówką rozgłośni wśród młodszej publiczności.

W efekcie transformacji systemowej zapoczątkowanej w 1989 roku Polskie Radio także uległo transformacji i zostało przekształcone w radio publiczne, któremu wyznaczono nowe zadania. W związku z tym od 2 kwietnia 1991 roku

¹³ Tamże.

¹⁴ Na podstawie materiałów zamieszczonych na stronach WWW Dwójki: *Igraszki wiosenne i miliardy. Dawne ramówki Dwójki*, [online] <<http://www.polskieradio.pl/8/1874/Artykul/1728617,Igraszki-wiosenne-i-miliardy-Dawne-ramowki-Dwojki>>, dostęp: 10.12.2016.

¹⁵ Zarówno brzmiąca familiarnie nazwa „Dwójka”, jak i nazwa „Program II Polskiego Radia” są oficjalnymi i formalnie zarejestrowanymi nazwami, będą zatem używać ich naprzemiennie, nie pomijając także będących w użyciu skrótowców.

¹⁶ M. Zwyrzykowski, *Studio Eksperymentalne Polskiego Radia i początki muzyki elektroakustycznej w Polsce*, [online] <<http://culture.pl/pl/artykul/studio-eksperymentalne-polskiego-radia-i-poczatki-muzyki-elektroakustycznej-w-polsce>>, dostęp: 3.12.2016.

¹⁷ Dziennikarz Tomasz Szachowski nadal pracuje w Dwójce, a program *Wieczór Płyty*, po 26-letniej przerwie w nadawaniu, ma powrócić 1 stycznia 2017 roku na antenę Programu II.

zmieniła się oferta programowa Programu II, który stał się anteną o profilu muzyczno-literackim, a najważniejsze w niej miejsce zajęły słuchowiska, informacje i felietony kulturalne, a przede wszystkim muzyka klasyczna, jazz i muzyka ludowa. Jednocześnie zrezygnowano z nadawania muzyki rockowej, tym samym kończąc emisję programów o takim profilu muzycznym, w tym *Wieczoru Płytonego*.

Programy współcześnie emitowane przez Program II Polskiego Radia

Zgodnie z przyjętym kryterium „specjalizacji” radia warto dokładniej przyjrzeć się audycjom aktualnie tworzonemu w publicznej Dwójce. Jej programy podzieliłam na następujące grupy tematyczne:

1. Muzyka.
2. Publicystyka kulturalna.
3. Audycje literackie.
4. Audycje naukowe.
5. Audycje o sztuce i filmie.
6. Audycje religijne.
7. Pozostałe (zróżnicowane tematycznie).

Muzyka

W tej grupie programów należy wymienić audycje poświęcone następującym gatunkom muzycznym:

- muzyka klasyczna:
  - *Chopin Osobisty* (w audycji jej prowadzący prezentuje i omawia autorskie wykonania muzyki Chopina),
  - *Bitą Godziną* (audycja o muzyce współczesnej, są w niej omawiane zjawiska i zagadnienia związane z awangardą muzyczną oraz wydarzeniami z pogranicza muzyki i innych sztuk),
  - *Dawno, Niedawno* (program poświęcony muzyce dawnej, dawnym instrumentom oraz najciekawszym koncertom muzyki dawnej),
  - *Duża Czarna* (audycja poświęcona muzyce wydawanej na płytach winylowych – zawiera ciekawostki o wytwórniach, wykonawcach i kolekcjonerach płyt analogowych),
  - *Fantazja Polska* (prezentacja dzieł współczesnych polskich kompozytorów),
  - *Filharmonia Dwójki* (transmisje i retransmisje koncertów z polskich i zagranicznych sal koncertowych),
  - *Five O'clock* (recitale autorskie połączone z rozmowami z udziałem publiczności),
  - *Kanon Dwójki* (przypomnienie klasycznych dzieł różnych epok muzycznych i ważniejszych zdarzeń z nimi związanych),

- *Kryzys Wieku Średniego* (audycja poświęcona kulturze i muzyce średniowiecza różnych kręgów kulturowych),
- *Kto Słucha, Nie Błądzi, czyli Płytkowy Trybunał Dwójki* (autor audycji, Jacek Hawryluk, wraz z wybitnymi osobistościami świata muzyki wybiera najlepsze ich zdaniem wykonanie wybranego utworu, gościom towarzyszy publiczność, a program ma charakter konkursu),
- *Mistrzowie Dźwięku* (seria audycji monograficznych, poświęconych kolejno wybranym postaciom świata muzyki, pozwala na dogłębne poznanie dorobku poszczególnych twórców),
- *Muzyczna Noc Euroradia* (nagrania emitowane w tej audycji pochodzą z wymiany z rozgłościami europejskimi zrzeszonymi w Europejskiej Unii Nadawców EBU),
- *Niedzielnik Muzyczny* (Piotr Matwiejczuk prezentuje lżejsze formy muzyki klasycznej, program tworzony z myślą o wakacyjnym i niedzielnym relaksie),
- *Nokturn* (wieloautorska audycja nocna, w której prezentowane są różne gatunki muzyczne, najczęściej niszowe i nie pochodzące z głównych nurtów gatunków muzycznych),
- *Płytkomania* (autorskie omówienie płytowych nowości wydawniczych muzyki klasycznej),
- *Pora Koncertowa* (w audycji emitowane są wybrane koncerty symfoniczne w wykonaniu różnych orkiestr z kraju i ze świata),
- *Wariacje z Muzyką* (Małgorzata Pęcińska wyszukuje i prezentuje utwory w nietypowych lub niepowtarzalnych wykonaniach, poszukuje dzieł muzycznych powstających z inspiracji innymi utworami),
- *Wieczór Płytkowy* (prezentacja całych płyt, zawierających muzykę różnych gatunków – klasyczną, jazz, rock, awangardową lub elektroniczną – ich wspólnym mianownikiem jest wyjątkowość i niszowość bądź przenikanie się gatunkowe, w drugiej części programu jego autorzy, Tomasz Szachowski, Krzysztof Dziuba i Przemysław Psikuta, recenzują usłyszaną muzykę, opowiadają o jej twórcach, analizują konteksty jej powstania);
- opera:
  - *Wieczór Operowy* (w audycji transmitowane są przedstawienia operowe z różnych scen światowych i polskich, emituje się stare i nowe nagrania operowe, omawia premiery, zdarzenia świata opery oraz operowe interpretacje solistów);
- jazz/blues:
  - *Czas na Jazz* (w programie prezentowane są nowości muzyki jazzowej, ciekawostki i najważniejsze wydarzenia),
  - *Jam Session w Dwójce* (omówienie premier płytowych, koncertów i nagrań awangardowego jazzu),
  - *Jazz Piano Forte* (prezentacja starych i nowych utworów jazzu fortepianowego),
  - *Korzenie i Owoce* (autor, Sławomir Wiercholowski, odkrywa tajniki bluesa, przedstawia dokonania wykonawców bluesowych z różnych stron świata),
  - *Puls Jazzu* (audycja redaktora naczelnego „Jazz Forum” Pawła Brodowskiego o aktualnych światowych wydarzeniach z dziedziny jazzu),

- *Rozmowy Improwizowane* (dwóch prowadzących prezentuje najnowsze dokonania awangardy jazzowej oraz przeprowadza rozmowy z jej reprezentantami);
- muzyka świata i folk:
  - *Kleszczowisko* (autorska audycja Włodzimierza Kleszcza poświęcona niszowym zjawiskom muzyki świata – roots reggae, folk blues, afro heat, blue bossa, latin salsa),
  - *Muzyczna Scena Tradycji* (audycja z koncertami, w których uczestniczy publiczność, popularyzująca muzykę ludową i folkową z różnych stron świata),
  - *Słuchanie Świata* (przewodnik po muzyce różnych grup etnicznych w Europie i na świecie),
  - *Ton Świata* (audycja, w której prezentowane są nagrania z różnych gatunków muzyki: tradycyjnej, rocka, elektronicznej i awangardowej, kryterium ich doboru jest oryginalność i wyjątkowość brzmień),
  - *Źródła – Magazyn Kultury Ludowej* (audycja przygotowywana przez Radiowe Centrum Kultury Ludowej, zawierająca reportaże, wywiady z etnografami i antropologami, rozmowy z przedstawicielami różnych grup etnicznych, materiały dźwiękowe dokumentujące przejawy polskiej i zagranicznej kultury ludowej),
  - *Źródłogranie* (audycja powiązana z audycją *Źródła – Magazyn Kultury Ludowej*, jej prowadzący transmitują koncerty i najnowsze wydania fonograficzne muzyki ludowej).

Publicystyka kulturalna

W grupie programów zawierających omówienie wydarzeń kulturalnych należy wymienić następujące audycje:

- *Głosy z Przeszłości* (audycja poświęcona nieżyjącym twórcom kultury i naukowcom, archiwalne nagrania rozmów z ich udziałem),
- *Mikrokosmosy* (autorka audycji, Justyna Piernik, opowiada o kulturze lokalnej i lokalnych społecznościach),
- *O Wszystkim z Kulturą* (przedstawienie najnowszych wydarzeń artystycznych z różnych obszarów sztuki, z udziałem naukowców i krytyków),
- *Pop-południe* (program poświęcony analizie aktualnych i minionych zjawisk kultury popularnej, omówieniu związków kultury wysokiej z kulturą popularną, a także wpływu na życie kulturalne nowych mediów oraz popularnych form przekazu, takich jak animacja czy komiks),
- *Spotkania po Zmroku* (prezentacja najnowszych wydarzeń artystycznych i premier kulturalnych, dyskusje i komentarze),
- *Tematy Przewodnie* (przegląd zagranicznych prasowych doniesień kulturalnych i omówienie zagranicznej aktywności polskich twórców),
- *Zapiski ze Współczesności* (audycja, w której polscy twórcy i intelektualiści dzielą się własnymi wspomnieniami lub rozważaniami o współczesnym świecie).

Audycje literackie

Wśród audycji literackich nadawanych w Programie II Polskiego Radia znajdują się następujące programy:

- *Czytelnia* (analiza trendów literackich, recenzje książek – audycję współprowadzą zaproszeni do studia krytycy literaccy),
- *Książka do Słuchania* (książki czytane na antenie przez wybitnych aktorów),
- *Poezja przed Północą* (krótka audycja poetycka przygotowana przez Iwonę Smolkę, zawiera prezentację współczesnych wierszy),
- *Spotkanie Autorskie* (dziennikarka Katarzyna Nowak rozmawia z młodymi przedstawicielami polskiej literatury i prezentuje ich osiągnięcia literackie, które stanowią punkt wyjścia do poruszania ważnych problemów współczesnego świata),
- *Strefa Literatury* (cykl Andrzeja Franaszka, w którym omawia on wybrane dzieła literackie, zaprasza pisarzy i tłumaczy, porusza tematy kondycji kultury, literatury i polskich elit intelektualnych),
- *Sztuka Przekładu* (audycja poświęcona polskim przekładom poezji zagranicznej, zawiera także wywiady z tłumaczami),
- *To się Czyta* (radiowa lektura dzieł literackich),
- *Wieczór ze Słuchowiskiem* (emisja oryginalnych lub adaptowanych słuchowisk radiowych, autorów krajowych lub zagranicznych),
- *Zagadkowy Kwadrans* (konkurs dla słuchaczy z zakresu literatury polskiej i światowej).

Audycje naukowe

W tej grupie znajdują się dwie audycje:

- *Klub Ludzi Ciekawych Wszystkiego* (audycja Hanny Marii Gizy popularyzująca naukę i kulturę z udziałem naukowców i słuchaczy),
- *Skarbiec Nauki Polskiej* (autorska audycja Katarzyny Kobyleckiej, która popularyzuje naukę polską i jej osiągnięcia, zapraszając do studia naukowców z różnych dziedzin i prezentując relacje ze stanu polskich badań).

Audycje o sztuce i filmie

Dwójkowe programy poświęcone sztuce i filmowi to:

- *Akademia Kina* (dyskusja o kinematografii polskiej i światowej z udziałem filmoznawcy Marka Hendrykowskiego),
- *Jest Taki Obraz* (interpretacja malarstwa z udziałem historyka sztuki, opowieści o powstawaniu obrazów),
- *Krótko Mówiąc Sztuka* (cykliczna audycja poświęcona najważniejszym zjawiskom, dziełom, postaciom i pojęciom sztuki awangardowej),

- *Muzyka w Kadrze* (program omawiający muzykę filmową różnych odmian i gatunków, zawiera wywiady z kompozytorami),
- *Ten Cały Musical* (autorzy audycji, dwaj dziennikarze-teatrolodzy, rozmawiają na temat musicali teatralnych i kinowych, skupiają uwagę na cechach gatunku i jego przemianie oraz na przenikaniu się sztuki scenicznej i filmowej ze sztuką wokalną),
- *W Stronę Sztuki – Gawęda Bożeny Fabiani* (program o historii sztuki, w którym historyczka sztuki Bożena Fabiani opowiada – w formie felietonów radiowych – o dziejach malarstwa, o artystach, o historii wybranego obrazu lub o epoce, w której powstawał).

Audycje religijne

- Sluchacze Dwójki mają do wyboru następujące programy o tematyce religijnej:
- *Lumen – Światło Wiary i Kultury* (program, w którym omawiana jest literatura chrześcijańska),
  - *Nabożeństwo* (transmisja nabożeństw w różnych obrządkach chrześcijańskich),
  - *Pięć Minut nad Biblią* (sobotni program, w którym czytane są krótkie fragmenty Biblii),
  - *Słowo na Dzień* (duchowny katolicki czyta wybrane Ewangelie i je interpretuje w formie krótkiego felietonu radiowego).

Pozostałe (zróżnicowane tematycznie)

Wśród programów poruszających tematy związane głównie z bieżącymi wydarzeniami z różnych obszarów życia, a także omówienia wydarzeń historycznych znaleźć można takie audycje, jak:

- *Archiwalnia* (wybór nagrań z archiwów radiowych w formie kalendarium zdarzeń danego dnia, jak określa autor, Tomasz Obertyn, to „radiowy wehikuł czasu”),
- *Droga przez Mąkę* (audycja kulinarna, omawiająca wątki kulinarne w literaturze i w sztuce, recenzje literatury kulinarnej, nowości kulinarne ze świata w kontekście kulturowym),
- *Gość Poranka* (stały półgodzinny cykl rozmów z gośćmi zaproszonymi do studia – przedstawicielami świata nauki i kultury – o ich pracy, o ich nowych dziełach i planach zawodowych),
- *Magazyn Europejski* (przegląd zdarzeń kulturalnych i o innej tematyce z państw Europy),
- *Na Dachy Świata* (program o problematyce społeczno-kulturalnej analizujący zdarzenia z kraju i ze świata, zawiera reportaże i materiały archiwalne),
- *Opowieści po Zmroku* (audycja, w której emitowane są reportaże i dokumenty radiowe na tematy społeczno-kulturalne),

- *Puls Świata* (audycja publicystyczna omawiająca wydarzenia na arenie międzynarodowej oraz sprawy wewnętrzne obcych państw),
- *Rachunek Myśli* (dwoje prowadzących zaprasza do audycji na zmianę filozofa i psychologa, aby poruszyć ważne problemy nurtujące ludzi we współczesnym świecie),
- *Retrospekcje* (magazyn historyczny o historii najnowszej Polski prowadzony przez prof. Antoniego Dudka),
- *Rozmowy Jerzego Kisielewskiego* (autorska audycja znanego dziennikarza¹⁸, który zaprasza do studia gości – specjalistów z różnych dziedzin i prowadzi z nimi rozmowy na ważne tematy społeczne i kulturalne).

Powyższy podział jest podziałem tematycznym, a charakter Dwójki sprawia, że właściwie wszystkie audycje zawarte w poszczególnych grupach pełnią funkcję kulturotwórczą w obszarze upowszechniania kultury, równolegle sprzyjając rozwojowi kompetencji słuchaczy w zakresie wiedzy o kulturze artystycznej – czyli realizują funkcje w obszarze edukacji kulturalnej. Natomiast oryginalna twórczość radiowa (włączając w to adaptacje i formy słowno-muzyczne specyficzne dla gatunków radiowych), a także działalność studia koncertowego i orkiestry radiowej, zaliczają się do obszaru twórczości artystycznej. Dwójka, jako radio, nie tylko umożliwia transmisję kultury, ale w znacznym stopniu przyczynia się do jej tworzenia.

Dobowy program Dwójki

Dobowy program rozgłośni jest podzielony na pasma. Oferta w niektórych pasmach jest zróżnicowana w zależności od dnia tygodnia (inna jest na przykład w dni robocze od poniedziałku do czwartku, a inna w piątek).

W dni robocze w ramówce znajduje się pasmo poranne, czyli *Poranek Dwójki*, trwający od godziny 6.00 do 9.00 i zawierający stałe pozycje ramówki. Są to audycje: *Słowo na Dzień*, *Wiadomości Kulturalne*, *Przegląd Prasy*, *Archiwalnia*, *Gość Poranka*, *Płyta Tygodnia*, *Śpiewnik Jazzowy* (zamiennie z *Melodiami z Górnej Półki*) oraz wystąpienia przed mikrofonem ludzi kultury, którzy polecają książkę, muzykę, film czy inne atrakcje kulturalne. W paśmie dziennym dominuje *Kanon Dwójki* wraz ze stałymi pozycjami ramówki: *To Się Czyta*, *Wiadomościami Kulturalnymi*, *Głosami z Przeszłości* (na zmianę z *Zapiskami ze Współczesności*), *Źródłami – Magazynem Kultury Ludowej*, *Porą Koncertową* i programem *Krótko mówiąc sztuka*.

W piątkowym układzie programowym zamiast *Kanonu Dwójki* wątkiem przewodnim jest pozycja *Dawno, Niedawno*, a zamiast serii *Krótko Mówiąc*

¹⁸ Zygmunt Kisielewski, dziadek Jerzego, kierował od 1938 roku działem felietonów i kwadransów literackich w Wydziale Literackim Polskiego Radia, natomiast ojciec Jerzego, a syn Zygmunta, Stefan, wybitny publicysta, rozpoczął pracę w Polskim Radiu w kwietniu 1939 roku, w momencie przechodzenia Zygmunta Kisielewskiego na emeryturę; od sierpnia wszedł w skład redakcji Warszawy II. Zob. M.J. Kwiatkowski, „*Tu Polskie Radio Warszawa*”, s. 334.

Sztuka pojawia się *Skarbiec Nauki Polskiej* (na zmianę co dwa tygodnie z *Akademią Kina*). Pasma popołudniowe *Wybieram Dwójkę* rozpoczyna się o godzinie 16.00 *Wiadomościami Kulturalnymi*. *Wybieram Dwójkę* to aktualności muzyczne i kulturalne, omówienia premier, recenzje nowości muzycznych, wydawniczych, filmowych czy wystaw muzealnych, także rozmowy z twórcami kultury, zapowiedzi wydarzeń kulturalnych, na które rozdawane są zaproszenia dla słuchaczy. Pasma zawiera stałe cykle: *Przegląd Prasy Zagranicznej*, *Puls Świata*, *O Wszystkim z Kulturą* i *Archiwalnię*. Pasma wieczorne rozpoczyna się o godzinie 19.00 cyklem *Książka do Słuchania*, następną stałą pozycją jest *Filharmonia Dwójki*, nadawana od godziny 19.30 do 21.30.

Pasma wieczorne jest najbardziej zmiennym pasmem w ramówce. W zależności od dnia tygodnia od godziny 21.30 są rotacyjnie nadawane programy autorskie, omówione wcześniej. Na zakończenie pasma wieczornego o godzinie 23.00 nadawana jest pięciominutowa audycja *Poezja przed Północą* lub *Sztuka Przekładu*. Pasma nocne rozpoczyna się o godzinie 23.05 i emituje kilkugodzinne cykle, w tygodniu są to audycje *Nokturn*, *Muzyczna Noc Euroradia*, *Fantazja Polska*, a w weekend dodatkowo *Ton Świata* czy *Jam Session w Dwójce*.

Wraz z nową koncepcją programową wprowadzoną 1 marca 2016 roku¹⁹ w Programie II Polskiego Radia znacznie ograniczono nadawanie treści ogólnoinformacyjnych, między innymi zrezygnowano z serwisów informacyjnych, emitowane są tylko *Wiadomości Kulturalne* (o godzinie 7.00, 8.00, 9.00, 11.00 i 16.00), jedynie w paśmie wieczornym od poniedziałku do czwartku o godzinie 17.45 pojawia się magazyn *Puls Świata* poświęcony zagadnieniom międzynarodowym, w *Przeglądzie Prasy* omawiane są głównie artykuły zawierające tematykę kulturalną (o godzinie 7.20, 8.40, a prasa zagraniczna o 17.00).

Udział poszczególnych kategorii audycji w rocznym czasie emisji w 2015 roku wyniósł: informacja 3% czasu, publicystyka 6%, kultura 86%, edukacja 2%. W audycjach słowo zajęło 43% (3762 godziny) rocznego czasu nadawania Dwójki, a muzyka 55% (4810 godzin), zaś pozostałe 2% czasu wypełniły autopromocje i ogłoszenia nadawcy. Godzinowy wymiar poszczególnych typów audycji w 2015 roku kształtował się następująco: edukacja obywatelska – jedna godzina, teatr radiowy, słuchowisko, dokument, reportaż artystyczny – 186 godzin, audycje dla młodzieży – 667 godzin, wspólne przedsięwzięcia programowe – 46 godzin.

Na podstawie ostatniego dostępnego sprawozdania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji za 2015 rok można prześledzić finansowanie kosztów działalności misyjnej Dwójki ze środków abonamentowych w porównaniu do lat poprzednich: w 2010 roku – 38,3 mln; w 2011 roku – 39,6 mln; w 2012 roku – 35,3 mln; w 2013 roku – 46,1 mln; w 2014 roku – 42,2 mln; w 2015 roku – 47,1 mln złotych²⁰.

¹⁹ M. Kozielski, *Radiowa Dwójka wprowadza kilka nowości*, 9.09.2016, [online] <<http://www.press.pl/tresc/45565,radiowa-dwojka-wprowadza-kilka-nowosci>>, dostęp: 10.12.2016.

²⁰ Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Sprawozdanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z działalności w 2015 roku*, s. 79, [online] <<http://www.krrit.gov.pl/krrit/sprawozdania/>>, dostęp: 3.12.2016.

Według danych o słuchalności za 2015 rok²¹ dzienny zasięg Programu II wynosił 0,8%, udział w czasie słuchania – 0,5%, natomiast dzienny czas poświęcony na słuchanie Dwójki – średnio 2 godziny, 4 minuty i 44 sekundy²². Słuchaczami Dwójki są w większości osoby w wieku 40 lat i więcej – powyżej 68% słuchaczy; najchętniej słuchają jej mieszkańcy dużych i średnich miast – około 66% słuchaczy, przedstawiciele wolnych zawodów, dyrektorzy i właściciele firm – 39,6% słuchaczy, a także emeryci i renciści – 21,7% słuchaczy; najliczniejszą grupę pod względem wykształcenia, bo 54,7%, stanowią słuchacze z wykształceniem wyższym²³.

Radio to ludzie je tworzący. Dzięki ludziom radia Dwójka może realizować swą kulturotwórczą misję. Od początku dziennikarze i inni pracownicy anteny stanowili jej główny atut – erudycja, nietuzinkowe podejście do kultury, twórcza osobowość, profesjonalizm. Współcześnie redaktorzy i prowadzący audycje w Dwójce są absolwentami wielu humanistycznych, niekiedy społecznych, kierunków studiów; są wśród nich absolwenci przede wszystkim muzykologii i innych kierunków muzycznych, antropologii, archeologii, kulturoznawstwa, literaturoznawstwa, etnologii i etnografii, teatrologii, historii sztuki, filozofii, socjologii i dziennikarstwa. Wielu prowadzących audycje posiada stopnie lub tytuły naukowe i łączy pracę w Dwójce z pracą akademicką. Dziennikarze Dwójki to zarazem twórcy – wśród nich są pisarze i muzycy, ale też scenarzyści, dokumentaliści, reportażyści, uprawiający twórczość radiową i pozaradiową.

Media, w tym radio, są nie tylko przekazywanymi, same są przekazami; przekazy przyjmują formę specyficzną dla danego medium i determinowaną przez nie. W przypadku Dwójki najważniejszą formą twórczości są audycje dokumentalne, reportaże, słuchowiska, teatr radiowy, audycje słowno-muzyczne, felietony radiowe. Jednocześnie warto podkreślić, że każda audycja jest – w mniejszym lub większym stopniu – formą twórczości. Dziennikarz (lub zespół redakcyjny) przygotowuje koncepcję audycji, dobiera treści i oprawę dźwiękowo-muzyczną, obmyśla dla niej ramy czasowe i przebieg „zdarzeń” na antenie. Audycje wymagają pogłębionej dokumentacji tematu, twórczego, a zarazem czasochłonnego przygotowania materiałów dźwiękowych (na przykład nagrania rozmowy, relacji ze zdarzeń). W audycjach emitowanych na żywo, zwłaszcza współprowadzonych przez kilka osób lub z gośćmi w studiu, dodatkowo występuje element improwizacji, który ożywia przekaz, ale wymaga najwyższego profesjonalizmu od prowadzących, którzy muszą panować nad przebiegiem programu. Dziennikarze Dwójki zapraszają do studia wielu wybitnych artystów z różnych dziedzin i intelektualistów (naukowców, krytyków

²¹ Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Wskaźniki słuchalności i audytorium programów radiowych w 2015 roku*, s. 6, [online] <<http://www.krrit.gov.pl/dla-nadawcow-i-operatorow/kontrola-nadawcow/badania-odbioru-programow-radiowych-i-telewizyjnych/rynek-radiowy/raporty-okresowe/>>, dostęp: 3.12.2016.

²² Dla porównania podobnie sformatowany, choć bardziej rozrywkowy i przede wszystkim ponadregionalny, bez zasięgu ogólnokrajowego, RMF Classic osiągnął w 2015 roku zasięg 1,6%, udział w czasie słuchania 1,0% i dzienny czas słuchania 2 godziny, 5 minut i 41 sekund. Tamże, s. 6.

²³ Tamże, s. 50.

muzycznych, literackich, filmowych czy sztuki, publicystów z innych mediów, animatorów kultury), którzy występują nie tylko w roli gości, ale często jako współtwórcy i współprowadzący programy. Ważnym obszarem radiowej twórczości kulturalnej w Dwójce są koncerty i recitale oraz spotkania z artystami, także zza granicy, odbywające się w studiach radiowych, najczęściej z udziałem publiczności. Ich efektem są nagrania archiwalne oraz wydania płytowe bądź audiowizualne, wzbogacające rynkową ofertę fonograficzną. Dwójka organizuje konkursy na słuchowiska radiowe i konkurs muzyki folkowej Muzyka Źródeł. W Dwójce, w Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego, ma siedzibę i stale koncertuje Polska Orkiestra Radiowa.

Zakończenie

Kulturotwórcza funkcja radia jest ściśle związana z formatem rozgłośni radiowej oraz z jej statusem prawno-organizacyjnym. Rozgłoszenie komercyjne, aby rozwijać kulturotwórcze i edukacyjne formaty radia, muszą znaleźć dla nich finansowe uzasadnienie. Dwójka natomiast, tak jak pozostałe anteny radia publicznego, ma za zadanie realizować misję publiczną²⁴ z mocy ustawy²⁵. Nie oznacza to braku problemów natury finansowej tej rozgłośni publicznej. Dwójka jest utrzymywana tylko ze środków abonamentowych, nie emituje reklam, dlatego tak bardzo jest zależna od poziomu publicznego finansowania swojej działalności. W 2009 roku dalsze istnienie Dwójki było zagrożone z powodu drastycznego spadku wpływów z abonamentu radiowo-telewizyjnego w latach 2008–2009. Wynikało to z wypowiedzi ówczesnego premiera Donalda Tuska, który stwierdził, że opłata abonamentowa na media publiczne jest „archaiczna” i że ma formę „haraczu”²⁶. Redakcja Dwójki, której zmniejszono finansowanie, podjęła decyzję o całonocnym proteście i 8 lipca 2009 roku nie wyemitowała audycji, w zamian transmitując śpiewy ptaków, fragment *Marsylianki* i odczytując komunikat o proteście.

Obecnie sytuacja finansowa Dwójki poprawiła się i dzięki temu radio w mniejszym stopniu podlega presji rynkowej. Jednak Redakcja Dwójki, jak i redakcje całego radia publicznego, nie jest wolna od problemu nacisków politycznych – chociażby w ostatnim czasie Marcin Majchrowski, wieloletni dziennikarz Dwójki, a zarazem członek kierownictwa Związku Zawodowego Dziennikarzy i Pracowników Programów III i II Polskiego Radia, został dyscyplinarnie zwolniony za krytykowanie decyzji kadrowych i programowych Zarządu Polskiego Radia oraz za stawanie w obronie zwalnianych dziennikarzy z innych rozgłośni

²⁴ O misji publicznej radia pisałam w artykule: M. Wielopolska-Szymura, *Misja radia publicznego*, „Studia Medioznawcze” 2006, nr 3, s. 23–31.

²⁵ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji (Dz.U. 1993, poz. 34 z późn. zm.).

²⁶ *Tusk: abonament rtv to haracz*, 29.04.2008, [online] <<https://www.wprost.pl/128832/Tusk-abonament-rtv-to-haracz>>, dostęp: 3.12.2016.

publicznych, głównie radiowej Trójki²⁷. Ten jeden z najświeższych przykładów negatywnego oddziaływania polityki na radio zyskał większy rozgłos głównie dlatego, że wspomniany dziennikarz Dwójki został zwolniony dyscyplinarnie za działalność związkową. Dwójka i inne rozgłośnie publiczne nigdy nie były w pełni wolne od nacisku władz, wywodzących się z różnych nurtów politycznych, ponieważ jak dotąd w Polsce nie wypracowano takiej formy organizacyjno-prawnej, która by chroniła media publiczne przed presją polityczną. Wskazałam ten przykład, gdyż dotyczy zwolnienia z Dwójki i mocniej zaznaczył się w dyskursie publicznym, natomiast o bardziej zawaolowanych formach nacisków na przestrzeni lat opinia publiczna zapewne nie jest informowana. Kwestia wpływu polityki na program radiowy anten Polskiego Radia wymagałaby pogłębionych badań, pokazujących, w jakim stopniu i przez kogo wywierane są naciski na dziennikarzy anten radia publicznego.

Niezmienny charakter Programu II i bogactwo audycji kulturotwórczych wynikają z przyjętej przed blisko osiemdziesięciu laty formuły tworzenia radia dla wymagających słuchaczy, którzy znają tradycję muzyczną, literacką i artystyczną, ale też są otwarci na doświadczenie nowych przekazów i form artystycznych. Dla słuchaczy o wysokich kompetencjach kulturowych, którzy wciąż poszukują doznań estetycznych i wiedzy o wartościowej kulturze. W Dwójce konsekwentnie tworzy się i upowszechnia kulturę elitarną.

Bibliografia

Dokumenty prawne

Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji (Dz.U. 1993, poz. 34 z późn. zm.).

Opracowania

- Grad J., *Badania uczestnictwa w kulturze artystycznej w polskiej socjologii kultury*, Poznań 1997.
- Hopfinger M., *Sztuka i komunikacja: sygnały zmian całej kultury*, w: *Nowe media w komunikacji społecznej XX wieku. Antologia*, red. M. Hopfinger, Warszawa 2005, s. 448–460.
- Igraszki wiosenne i miliardy. Dawne ramówki Dwójki, [online] <<http://www.polskieradio.pl/8/1874/Artykul/1728617,Igraszki-wiosenne-i-miliardy-Dawne-ramowki-Dwojki>>, dostęp: 10.12.2016.
- Jędrzejewski S., *Radio publiczne w Europie*, Warszawa 2015.
- Kozielski M., *Polskie Radio po 23 latach rozstało się z Marcinem Majchrowskim*, [online] <<http://www.press.pl/tresc/46745,polskie-radio-po-23-latach-rozstaje-sie-z-marcinem-majchrowskim>>, dostęp: 12.12.2016.
- Kozielski M., *Radiowa Dwójka wprowadza kilka nowości*, 9.09.2016, [online] <<http://www.press.pl/tresc/45565,radiowa-dwojka-wprowadza-kilka-nowosci>>, dostęp: 10.12.2016.
- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Sprawozdanie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z działalności w 2015 roku*, [online] <<http://www.krrit.gov.pl/krrit/sprawozdania/>>, dostęp: 3.12.2016.
- Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, *Wskaźniki słuchalności i audytorium programów radiowych w 2015 roku*, [online] <<http://www.krrit.gov.pl/dla-nadawcow-i-operatorow/kontrola-nadawcow/badania-odbioru-programow-radiowych-i-telewizyjnych/rynek-radiowy/raporty-okresowe/>>, dostęp: 3.12.2016.

²⁷ M. Kozielski, *Polskie Radio po 23 latach rozstało się z Marcinem Majchrowskim*, [online] <<http://www.press.pl/tresc/46745,polskie-radio-po-23-latach-rozstaje-sie-z-marcinem-majchrowskim>>, dostęp: 12.12.2016.

- Krzemień-Ojak S., Ziemilski A., *Wiedza o polityce kulturalnej. Próba typologii problemów*, Warszawa 1984.
- Kultura polska w dekadzie przemian*, red. T. Kostyrko, M. Czerwiński, Warszawa 1999.
- Kwiatkowski M.J., *Kulisy radia*, Warszawa 1973.
- Kwiatkowski M.J., *Narodziny Polskiego Radia. Radiofonia w Polsce w latach 1918–1929*, Warszawa 1972.
- Kwiatkowski M.J., „*Tu Polskie Radio Warszawa*”, Warszawa 1980.
- Kwiatkowski M.J., *Wrzesień 1939 w warszawskiej rozgłośni Polskiego Radia*, Warszawa 1984.
- Miszczak S., *Radiofonia i telewizja w świecie 1920–1970*, Warszawa 1971.
- Nowe media w komunikacji społecznej XX wieku. Antologia*, red. M. Hopfinger, Warszawa 2005.
- Pisarek W., *O mediach i języku*, Kraków 2007.
- Pleszkun-Olejniczakowa E., *Kulturowy przekaz radia*, w: *Radio i społeczeństwo*, red. G. Stachyra, E. Pawlak-Hejno, Lublin 2011, s. 225–242.
- Polskie Radio w czasie II wojny światowej*, red. A. Budzyński, K. Jasiewicz, Warszawa 2015.
- Radio i społeczeństwo*, red. G. Stachyra, E. Pawlak-Hejno, Lublin 2011.
- „Radio i Świat”, wyd. z 3 października 1949 roku, za: *Program II nadaje! – ważny moment w historii Polskiego Radia*, [online] <<http://www.polskieradio.pl/39/156/Artykul/946190,Program-II-nadaje-%E2%80%93-wazny-moment-w-historii-Polskiego-Radia>>, dostęp: 10.12.2016.
- Radio w cyfrowym świecie. Regionalne rozgłoszenie radiowe*, red. M. Łyszczarz, M. Sokołowski, Olsztyn 2016.
- Stachyra G., *Gatunki audycji w radiu sformatowanym*, Lublin 2008.
- Szpociński A., *Edukacja kulturalna i uczestnictwo w kulturze*, w: *Kultura polska w dekadzie przemian*, red. T. Kostyrko, M. Czerwiński, Warszawa 1999, s. 153–182.
- Tusk: abonament rtv to haracz*, 29.04.2008, [online] <<https://www.wprost.pl/128832/Tusk-abonament-rtv-to-haracz>>, dostęp: 3.12.2016.
- Wielopolska-Szymura M., *Misja radia publicznego*, „*Studia Medioznawcze*” 2006, nr 3, s. 23–31.
- Wielopolska-Szymura M., „*Radiowy Dom Kultury*” – o kulturotwórczej i edukacyjnej roli radia, w: *Radio w cyfrowym świecie. Regionalne rozgłoszenie radiowe*, red. M. Łyszczarz, M. Sokołowski, Olsztyn 2016, s. 103–113.
- Zwyrzykowski M., *Studio Eksperymentalne Polskiego Radia i początki muzyki elektroakustycznej w Polsce*, [online] <<http://culture.pl/pl/artykul/studio-eksperymentalne-polskiego-radia-i-poczatki-muzyki-elektroakustycznej-w-polsce>>, dostęp: 3.12.2016.

Strona internetowa Programu II Polskiego Radia

Dwójka – Polskie Radio, [online] <<http://www.polskieradio.pl/8,Dwojka>>, dostęp: listopad – grudzień 2016.

Streszczenie

Celem rozważań jest omówienie kulturotwórczej funkcji radia w ujęciu monograficznym na przykładzie działalności Programu II Polskiego Radia. Ważnym elementem analizy jest przyjęta perspektywa historyczna, która pozwala na wskazanie najważniejszych cech Dwójki na różnych etapach jej rozwoju oraz opis aktualnych działań podejmowanych w celu wypełnienia kulturotwórczej misji rozgłośni. Funkcja kulturotwórcza przejawia się w trzech wymiarach funkcjonalnych: 1) upowszechniania kultury, 2) edukacji kulturalnej i 3) twórczości artystycznej. Od powstania Dwójka była rozgłosnią poświęcającą dużo czasu antenowego na audycje o charakterze kulturalnym. Związani z nią byli i są wybitni dziennikarze i artyści, tworzący audycje radiowe o wysokim poziomie intelektualnym i estetycznym. Ważną częścią działalności Dwójki jest prowadzenie orkiestry radiowej oraz nagrywanie wykonawców w studiu radiowym, a także oryginalna twórczość radiowa – audycje w formie słuchowisk radiowych, dokumentów, reportaży czy Teatru Radia. Działania te są świadectwem wypełniania funkcji kulturotwórczej i stanowią bogaty dorobek kulturalny rozgłośni.

Program II: Radio with Culture. About the Cultural Mission of the Polish Radio Program II. A Monographic View

S u m m a r y

The purpose of the analysis is to discuss the culture-based function of the radio in monographic terms based on the example of the Polish Radio Program II. An important element of the analysis is historical perspective that allows us to identify the most important features of Program II at various stages of its development and to describe current activities to fulfill the cultural mission of the radio. The cultural function is manifested in three functional dimensions: 1) the dissemination of culture, 2) cultural education, 3) artistic creativity. Since the creation of the Program II, the radio station has been devoted to the broadcast of cultural character. For radio work, outstanding journalists and artists create radio programs of high intellectual and aesthetic quality. An important part of the activity of Program II is conducting a radio orchestra and the recordings of performers made in radio studio and original radio work – radio broadcasts, documentaries, reports or the Radio Theater, which are testimony to the fulfillment of cultural functions.